

Folkhälsomyndigheten

registrator@folkhalsomyndigheten.se
lisa.gellerhed@folkhalsomyndigheten.se

Stockholm 2021-05-14

REMISSYTTRANDE;

Ändringar i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:37) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:2) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 (Era diarienummer 02189-2021 och 02190-2021)

Visita är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. Visita samlar ca 5 430 medlemsföretag med runt 8 090 arbetsställen, huvudsakligen hotell, restauranger, caféer, nöjesrestauranger, cateringföretag, konferensanläggningar, spa, campingföretag, vandrarhem, skidanläggningar, nöjes- och djurparker, turistbyråer, museer samt turist- och eventföretag. Visita tecknar branschens kollektivavtal och är en medlemsorganisation i Svenskt Näringsliv. Som branschorganisation hjälper Visita företagen att växa och utvecklas och är besöksnäringens företrädare i politiska frågor.

Visita har tagit del av rubricerade förslag och får härmed inkomma med följande.

YTTRANDE

De föreslagna ändringarna

Folkhälsomyndigheten föreslår ändringar i Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:37) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen samt Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2021:2) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19.

Beträffande föreskrifterna och allmänna råden om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen föreslår Folkhälsomyndigheten att bestämmelserna om att serveringsställen ska hålla stängt för förtäring på stället mellan kl. 20.30 och kl. 05.00 samt att det på serveringsställen som utgör en del av en handelsplats endast

får vara en person i ett sällskap vid ett bord ska förlängas att gälla till och med den 31 maj 2021. Dessa restriktioner gäller i nuläget till och med den 16 maj 2021.

När det gäller föreskrifterna och allmänna råden om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 föreslår myndigheten att giltigheten av bestämmelserna om ett maxantal om 500 personer på verksamhetens totala yta samt om att handelsplatser ska vidta lämpliga åtgärder för att sällskap med fler än en person inte besöker handelsplatsen samtidigt – som i dagsläget gäller till och med den 16 maj 2021 – ska förlängas till och med den 31 maj 2021.

Någon ändring i sak i de aktuella reglerna föreslås inte, utan endast en förlängning av giltigheten i tid.

Visitassynpunkter på förslagen

Olika restriktioners påverkan på företagen i besöksnäringen

Företagen i besöksnäringen – restauranger, hotell, konferensanläggningar, nöjesparker, nattklubbar, skidanläggningar och campingplatser m.m. – har drabbats oerhört hårt till följd av coronapandemin och de restriktioner som redan har införts i samband med denna. Särskilt hårt har företagen drabbats av restriktionerna i lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen med anslutande föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:37) från Folkhälsomyndigheten med bl.a. nu gällande krav att alla serveringsställen ska stänga för förtäring på stället kl. 20.30 och att gäster måste sitta en och en på serveringsställen i anslutning till handelsplatser, förordningen (2020:114) om förbud mot att hålla allmänna sammankomster och offentliga tillställningar samt den tidigare gällande förordningen (2020:956) om tillfälligt förbud mot servering av alkohol.

Sedan den 24 november 2020 gäller härutöver en huvudregel om att allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än åtta deltagare tills vidare inte får hållas inom Sverige. Denna reglering finns numera i förordningen (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19. Det tidigare gällande undantaget från deltagarbegränsningen vid allmänna sammankomster och offentliga tillställningar som hålls på serveringsställen som omfattas av lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder har upphört. Undantaget för så kallade arrangemang med sittande publik och möjligheten att då tillåta högst 300 deltagare kvarstår däremot i förordningen. Vid allmänna sammankomster för religionsutövning som hålls med anledning av dödsfall – det vill säga begravningar – får antalet deltagare vara högst 20.

Härutöver har länsstyrelserna i landet samstämmt meddelat föreskrifter om en begränsning till högst åtta deltagare vid allmänna sammankomster och offentliga

tillställningar inom länet, även vid så kallade arrangemang med sittande publik.

Begränsningarna av antalet deltagare vid offentliga tillställningar har i praktiken medfört ett näringsförbud för bl.a. landets nöjesparker, då de som tivolinöjen är att betrakta som offentliga tillställningar enligt ordningslagen.

Visita är helt och fullt på det klara med att människors hälsa alltid måste sättas i främsta rummet och vi har mycket stor respekt och förståelse för att olika typer av åtgärder måste vidtas för att motverka spridningen av covid-19. I detta ligger också att förändringar kan komma att behöva ske och ytterligare åtgärder vidtas beroende på hur smittspridningen utvecklas. Visita och våra medlemsföretag har nu i drygt ett års tid vidtagit en mängd åtgärder för att bidra till att motverka smittspridning och för att efterleva de restriktioner som gäller och vi ser detta som en självklar och viktig uppgift.

Det företagen nu så akut behöver – och har behövt under en längre tid – är i första hand rimliga förutsättningar att bedriva sina verksamheter på ett så normalt och fungerande sätt som möjligt. De restriktioner som har införts i samband med coronapandemin innebär för de flesta av Visitas medlemsföretag mycket allvarliga begränsningar i och i vissa fall ett fullständigt omöjliggörande av driften av verksamheten, dvs. i praktiken ett näringsförbud.

Visita har under lång tid framfört att det måste vara högt prioriterat att lätta på eller helt upphäva de restriktioner som finns så snart det bedöms vara möjligt och rimligt ur ett smittskyddsperspektiv. Det behövs i det sammanhanget också en konkret och tydlig plan framåt från såväl politiken som från myndigheterna samt ett aktivt arbete i dialog med näringen för när och hur sådana förändringar ska ske, så att företagen successivt och under ansvarstagande former kan återstarta sina verksamheter och bidra till sysselsättning.

Visita har en pågående dialog med såväl Folkhälsomyndigheten som Socialdepartementet beträffande dessa frågor och vi ser tydligt vikten av att utöka och intensifiera denna dialog för att löpande och regelbundet klarlägga hur vi och våra medlemsföretag på bästa sätt kan bidra till att lättnader i restriktioner kan ske snarast möjligt.

Restriktioner får inte vara mer ingripande än nödvändigt och behovet av dem måste omprövas löpande

Visita vill återigen – som vi gjort under hela denna pandemi – betona den stora vikten av att nödvändigheten av olika typer av restriktioner samt omfattningen av och innehållet i dem alltid övervägs mycket noggrant. Mer omfattande och långtgående

restriktioner än vad som verkligen bedöms vara nödvändigt och proportionerligt för att motverka smittspridning måste undvikas. Och på motsvarande sätt som det måste ske en noggrann avvägning av behovet av införande av olika restriktioner är det av stor vikt att de också bedöms och omprövas löpande.

Så snart regler som på olika sätt begränsar eller hindrar verksamheterna inte längre kan motiveras måste de också upphävas.

Det saknas skäl för en föreskrift om stängning av serveringsställen kl. 20.30

Enligt Folkhälsomyndighetens förslag ska den nu gällande föreskriften om att serveringsställen ska hålla stängt för förtäring på stället mellan kl. 20.30 och kl. 05.00 – som i nuläget gäller till och med den 16 maj 2021 – återigen förlängas, denna gång att gälla till och med den 31 maj 2021.

Serveringsställen omfattas sedan den 1 juli 2020 av restriktionerna i lagen (2020:526) om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen med anslutande föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2020:37) från Folkhälsomyndigheten. Innebörden av dessa regler är i bl.a. följande.

Den som driver ett serveringsställe ska vidta lämpliga åtgärder för att trängsel ska kunna undvikas på de inom- och utomhusytor som besökare har tillträde till. Åtgärderna ska vidtas utifrån lokalens utformning, antalet besökare och omständigheterna i övrigt på serveringsstället. Servering av mat eller dryck får endast ske till besökare som sitter vid ett bord, en bardisk eller liknande. Besökare får dock hämta mat och dryck vid en disk, en buffé eller liknande, om det kan ske utan att trängsel uppstår och med minst en meters avstånd från besökare som sitter ned. När allmänna sammankomster som exempelvis konserter, idrottsevenemang och liknande verksamheter anordnas på eller invid ett serveringsställe, ska den som driver serveringsstället organisera verksamheten så att besökare sitter ned. För att trängsel ska undvikas ska den som driver ett serveringsställe se till att sällskap kan hålla minst en meters avstånd från andra sällskap och att antalet besökare i ett och samma sällskap som sitter ned tillsammans på serveringsstället uppgår till högst fyra personer. Om en grupp som besöker serveringsstället uppgår till fler än fyra besökare ska den som driver serveringsstället dela upp gruppen i sällskap med högst fyra besökare i varje. Den som driver ett serveringsställe ska erbjuda besökare möjlighet att tvätta händerna med tvål och vatten eller erbjuda handdesinfektion samt säkerställa att personalen får adekvat information om hygienåtgärder för att förhindra smittspridning mellan besökare. Sådan adekvat information är enligt Folkhälsomyndighetens allmänna råd bland annat information om smittvägar och hygienrutiner samt hur smittspridning kan förhindras på serveringsstället.

Serveringsställen omfattas alltså för närvarande av mycket omfattande krav på åtgärder för att motverka spridning av covid-19. Inga andra näringsverksamheter i samhället omgärdas av så rigorösa krav eller har vidtagit så stora förändringar i sina verksamheter för att minimera risken för smitta som just serveringsställen. Kommunerna utövar tillsyn över att serveringsställena följer de aktuella reglerna och har rätt att besluta om de förelägganden och förbud som behövs för att lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen och anslutande föreskrifter ska följas.

Visita inser självklart vikten av att spridningen av covid-19 bromsas. Därom råder ingen tvekan. Däremot ifrågasätter vi alltså och såsom vi har framfört vid upprepade tillfällen tidigare kraftfullt det reella behovet av och rimligheten i ett förbud mot att serveringsställen håller öppet för förtäring på stället efter kl. 20.30. Bestämmelserna i lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder och Folkhälsomyndighetens föreskrifter kopplade till den lagen gäller dygnets alla timmar på serveringsställen, dvs. även efter kl. 20.30. Om brister i något avseende uppstår har kommunerna möjlighet att ingripa i det enskilda fallet genom föreläggande att vidta vissa åtgärder eller till och med förbud mot att bedriva verksamheten, eventuellt efter visst klockslag.

Enligt Visitas uppfattning måste det viktiga ur smittspridningssynpunkt – oavsett tid på dygnet – vara att serveringsställena vidtar de åtgärder som krävs för att motverka spridning av covid-19. Vi vet också att serveringsställena arbetar systematiskt och har genomfört såväl investeringar som förändringar i sina verksamheter för att leva upp till dessa krav, bidra till minskad smittspridning och skapa säkra och trygga miljöer för såväl besökare som medarbetare. I de fall brister har förelegat eller förbättringar behövts har vi noterat att kommunerna också ingriper mot verksamheterna.

Redan den tidigare gällande begränsningen av serveringstiden till kl. 22.00 enligt förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol innebar för verksamheterna att en eller flera sena sittningstider för middagen behövde ställas in – vilket fick en starkt negativ påverkan för serveringsställena. Verksamheterna behöver, i syfte att bidra till motverkandet av smittspridning av covid-19, ha förutsättningar för att sprida ut gästerna under så många sittningstider som möjligt i syfte att med god marginal kunna upprätthålla kraven på avstånd mellan sällskap och undvika trängsel. Att en eller flera sittningstider har fallit bort genom det nu gällande förbudet har inneburit att verksamheterna måste ta emot gästerna under färre sittningar och de kan då inte hålla lika god marginal som vore att föredra när det gäller distansering, även om gällande regler i det avseendet naturligtvis följs. Denna problematik skulle kvarstå om den föreslagna förlängningen av giltighetstiden

för föreskriften med krav på stängning av serveringsställen kl. 20.30 genomförs.

Till ovanstående kommer att begränsningar i den tillåtna serveringstiden har medfört att det inte är ovanligt att gäster som kommit i sällskap inte vill avsluta kvällen så tidigt som förbudet föranleder och därför ofta förflyttar sig till någons bostad för att fortsätta samvaron där. För detta talar även en undersökning som Visita lät Novus göra under december 2020, där fler än 70 procent svarade att den då gällande begränsningen av serveringstiden till kl. 22.00 inte skulle leda till en minskning av det sociala umgänget utanför familjen. Detta indikerar att åtgärdens verkan är tveksam eller till och med kontraproduktiv ur smittskyddssynpunkt. Även denna önskade följd av begränsningar i serveringsställets öppettider skulle kvarstå om Folkhälsomyndighetens förslag genomförs.

Folkhälsomyndighetens föreskrift innebär att samtliga serveringsställen måste stänga för förtäring på stället kl. 20.30. Ett mycket stort antal serveringsställen som inte omfattades av förbudet mot alkoholserving enligt förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol omfattas av detta krav på stängning. Den gällande föreskriften har tveklöst slagit enormt hårt mot många företag som redan dessförinnan var oerhört negativt påverkade av den rådande pandemin och därtill kopplade restriktioner. Detta har också påverkat ytterligare ett stort antal arbetstillfällen. Visita ifrågasätter mot denna bakgrund starkt rimligheten i kravet att serveringsställen ska stänga för förtäring på stället kl. 20.30 – och om det är proportionerligt när det inte finns något som helst presenterat evidensbaserat underlag som kan påvisa behovet av begränsningen.

Det framstår som minst sagt oklart på vilka konkreta grunder Folkhälsomyndigheten anser att en begränsning av öppettider för serveringsställen generellt är nödvändig och motiverad. Den statistik Visita har tagit del av beträffande smittspridning på serveringsställen visar att den reglering som gäller för serveringsställen och de åtgärder som företagen vidtagit där för att motverka smittspridning har god effekt. Visita känner för närvarande inte till om eller i vilken utsträckning någon spridning av covid-19 överhuvudtaget har skett på serveringsställen eller – om så är fallet – huruvida det har skett spridning i större utsträckning på serveringsställen än i andra typer av verksamheter. Vi har inte sett någon redovisning som tyder på detta, utan tvärtom visar redovisad statistik och återkommande uttalanden från Folkhälsomyndigheten att spridning av covid-19 på restauranger och andra serveringsställen skett endast i försvinnande liten omfattning. Även detta talar starkt emot att det finns anledning att genomföra en förlängning som den nu föreslagna.

Ett förbud mot att hålla näringsverksamhet öppen efter ett visst klockslag utgör ett ingrepp i den grundlagsskyddade näringsfriheten enligt 2 kap. 17 § regeringsformen. Sådana begränsningar av näringsfriheten får införas endast för att skydda angelägna allmänna intressen. Begränsningar av aktuellt slag måste givetvis vara välgrundade och proportionerliga. Att genomföra den föreslagna förlängningen av begränsningen av serveringsställets öppettider utan att presentera något konkret underlag för slutsatsen att det behövs skulle enligt Visitas uppfattning vara direkt oacceptabelt och mycket allvarligt ur rättssäkerhetsperspektiv.

Sammantaget anser Visita att de krav på smittskyddsåtgärder på serveringsställen som redan gäller fungerar väl och att det därmed överhuvudtaget saknas hållbara skäl att begränsa serveringsställets öppettider till kl. 20.30.

Visita motsätter sig av dessa skäl – på samma sätt som inför tidigare förlängningar av denna restriktion – med kraft den föreslagna förlängningen av föreskriftens giltighet.

Begränsa eventuell föreskrift om stängning till att gälla från senare tid

För det fall en i tid förlängd föreskrift om att serveringsställen måste stänga vid ett visst klockslag ändå skulle bedömas vara nödvändigt bör den begränsas till att gälla från ett betydligt senare klockslag än kl. 20.30. Detta för att inte i onödan förorsaka företagen mer fortsatt skada än nödvändigt och i största möjliga mån begränsa antalet arbetstillfällen som går förlorade.

Vi har förståelse för att lättnader av restriktioner kan behöva ske stegvis. En förändring av det tillfälliga förbudet för serveringsställen att hålla öppet från kl. 20.30 till att i stället gälla exempelvis tidigast från kl. 22.30 skulle innebära en avsevärd lättnad för företagen när det gäller deras möjligheter att bedriva sina verksamheter. En sådan reglering skulle också stå i överensstämmelse med regeringens bedömning att förbud mot alkoholservering skulle gälla från kl. 22.00 enligt förordningen om tillfälligt förbud mot servering av alkohol och de skäl regeringen anförde för ett förbud från det klockslaget. Utifrån det förbudet gällde att serveringsställen skulle vara utrymda just senast kl. 22.30.

Visita vill också framhålla att det finns ett stort behov i näringen av att snarast möjligt medge ytterligare förlängt öppethållande, förslagsvis i ett första steg till kl. 00.30. Även en möjlighet att hålla öppet till kl. 22.30 medför stora problem och hinder för många serveringsverksamheter generellt – och bland annat för de restauranger som exempelvis visar fotbollsmatcher eller andra sportsändningar som startar under kvällstid. Att gäster måste lämna restaurangerna innan dessa matcher m.m. är avslutade medför med all säkerhet risker ur smittspridningssynpunkt.

Föreskriften om att det på serveringsställen som utgör en del av en handelsplats endast får vara en person i ett sällskap är oproportionerlig

Folkhälsomyndigheten föreslår även att giltigheten av föreskriften om att det på serveringsställen som utgör en del av en handelsplats endast får vara en person i ett sällskap ska förlängas att gälla till och med den 31 maj 2021.

Folkhälsomyndighetens föreskrift i denna del innebär att på serveringsställen vid köpcentrum, gallerior och andra handelsplatser och som inte endast kan nås genom egna entréer får gästerna endast sitta ned en och en och inte fyra tillsammans som på andra serveringsställen.

Visita kunde inte se skälen för att införa en föreskrift av detta slag och kan heller inte se att det är rimligt att nu förlänga giltigheten av den ytterligare. Folkhälsomyndigheten har inte angett några konkreta skäl till för varför just de serveringsställen som träffas av denna begränsning ska regleras hårdare än andra serveringsställen.

Den aktuella föreskriften har fått direkt förödande konsekvenser för serveringsställen vid handelsplatser. Samtidigt är det en regel som såväl Visita som våra medlemsföretag inte kan se rimligheten och logiken i.

Enligt Visitas uppfattning måste samma regler måste gälla på serveringsställen vid handelsplatser som på övriga serveringsställen, dvs. att sällskap om fyra personer får sitta ned tillsammans.

Visita motsätter sig således den föreslagna föreslagna förlängningen av föreskriftens giltighet.

De föreslagna förlängningarna av restriktioner för handelsplatser

Folkhälsomyndigheten föreslår att giltigheten av bestämmelserna om ett maxantal om 500 personer på verksamhetens totala yta samt om att handelsplatser ska vidta lämpliga åtgärder för att sällskap med fler än en person inte besöker handelsplatsen samtidigt – som i dagsläget gäller till och med den 16 maj 2021 – ska förlängas i giltighet till och med den 31 maj 2021.

Visita fokuserar i detta remissyttrande huvudsakligen på de föreslagna förlängningarna av de särskilda begränsningarna för serveringsställen. Vi vill dock betona att även beträffande olika restriktioner för handelsplatser generellt gäller att det är nödvändigt att behovet av restriktionerna omprövas löpande och att olika typer av begränsningar lättas så snart det kan ske.

Orimligt med restriktioner som redskap för att påvisa handlingskraft

Som framhålls ovan finns det överhuvudtaget ingenting som tyder på att det i verkligheten existerar spridning av covid-19 på restauranger och andra serveringsställen i någon omfattning som skulle kunna motivera de extremt stränga restriktioner som nu gäller där och som Folkhälsomyndigheten nu föreslår ska förlängas ytterligare. Visita anser att det är mycket allvarligt, ur ett rättsäkerhetsperspektiv oacceptabelt och rent allmänt direkt oansvarigt att i en sådan situation fortsatt belägga företagen med vad som i praktiken är ett näringsförbud. De bestämmelser som föreslås förlängas medför oerhört negativa konsekvenser för företag och arbetstillfällen. För varje dag som dessa restriktioner består förvärras läget ytterligare och företag som inte redan har tvingats ge upp och lägga ned sina verksamheter överväger i allt högre utsträckning att göra det.

Visitas bedömning är att de restriktioner som nu föreslås förlängas i praktiken och i verkligheten inte har någon vägande betydelse för att motverka spridningen av covid-19. De förefaller snarast ha införts och sedermera förlängts och nu föreslås förlängas ytterligare i syfte att påvisa någon form av handlingskraft och för att inte signalera att ”faran är över” i coronapandemin. Och faran är inte över. Spridningen av covid-19 måste fortsatt motverkas och bland annat serveringsställena måste fortsätta ta det ansvar som de nu har gjort under lång tid genom att säkerställa distansering mellan sällskap m.m. Det vet vi också att de är beredda att göra. Däremot kan vare sig Visita eller våra medlemsföretag acceptera den fortsatta giltigheten av extremt begränsande restriktioner som inte kan motiveras objektivt utan mest av allt framstår som redskap för att visa handlingskraft. Legitimiteten i den typen av regler urholkas också mycket snabbt, vilket givetvis inte gynnar något.

De föreslagna förlängningarna bör även av dessa skäl avstås.

Eventuella begränsningar måste åtföljas av direkt stöd till företagen

Visita vill framhålla att det redan nu föreligger ett mycket stort och akut behov av att förlänga och utöka olika statliga stödåtgärder för företagen i besöksnäringen, för att stötta dem igenom krisen och rädda arbetstillfällen. Om begränsningar av verksamheter fortsatt sker genom exempelvis föreskrifter av olika slag kommer det att ytterligare drabba dessa enormt hårt och omedelbart. Det är då också ofrånkomligt att de redan drabbade företagen i än högre grad kommer att behöva ännu mer omfattande, förbättrat och förlängt ekonomiskt stöd.

De stödåtgärder som hittills har införts har haft uppenbart svårt att nå ut till företagen i besöksnäringen och efter att olika typer av restriktioner de senaste veckorna har skärpts ytterligare är läget än mer akut. Sverige står inför en reell risk för

massarbetslöshet, inte minst bland unga och utlandsfödda, mot bakgrund av hur restriktionerna slår mot besöksnäringen.

Det är – för att rädda jobb och företag från ytterligare förödande konsekvenser – helt nödvändigt att ett stödsystem som även omfattar sådana eventuella begränsningar som Folkhälsomyndigheten nu föreslagit ska gälla under ytterligare tid.

Företagen har nu levt med begränsningar i rätten att hålla sina verksamheter öppna under lång tid. Då detta näringsförbud bygger på beslut från staten behöver självklart staten kompensera företagen fullt ut för det intäktsbortfall som förbudet att hålla serveringsställena öppna för förtäring på stället har medfört. Det behöver omgående införas ett direkt stöd till företagen där dessa ges 100 procents ersättning för de intäktsbortfall som skett till följd av restriktionerna. Ett sådant stöd bör gälla retroaktivt, börja betalas ut omgående och finnas kvar under hela den period då begränsningar av öppettiderna gäller.

Med vänlig hälsning

Jonas Siljhammar
VD

Stefan Lundin
Chefsjurist